

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Евгения Иванова Иванова,
Регионален исторически музей – Стара Загора

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата

Автор: Анастас Викторов Ифандиев

Тема: „Културно наследство и дигитални технологии. Дигитализиране на скални светилища от Югозападна България“

Основание за представяне на становището: В качеството ми на член на научно жури за защита на дисертационния труд на редовен докторант Анастас Викторов Ифандиев, зачислен към катедра „Културология“ към Факултет по изкуства в Югозападния университет „Неофит Рилски“ и съгласно заповед на Ректора на ЮЗУ „Неофит Рилски“ (№1917/ 5 октомври 2023 г.).

1. Информация за дисертанта и обща характеристика на представения дисертационен труд

Анастас Ифандиев е завършил специалност „Културология“ във Факултета по изкуствата и образователно-квалификационна степен „Магистър“ по специалност „Английска филология“ във Филологическия факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“. Участва в теренни проучвания и археологически разкопки, от 2020 г. работи като асистент в катедра „Социология“ на Философския факултет в ЮЗУ. Включен е и в две международни обучения, свързани с дигиталните технологии. Тази ангажираност му дава задълбочени теоретически и практически познания, свързани с темата на разработената дисертация.

От предоставената ми документация е видно, че докторантът е изпълнил минималните национални изисквания за присъждане на образователната и научна степен „доктор“, докторантурата е завършена в срок и не са допуснати нарушения. По темата на дисертационния труд е представил пет публикации, от които едната е глава на книга и едната на английски език. Те включват отделни съществени страни и резултати от дисертацията. Докторантът е участвал и в редица научни форуми, което е обогатило познанията му в избраната от него научна област.

Дисертационният труд на Анастас Ифандиев е в обем от 186 страници и съдържа увод, изложение в три глави с параграфи, обобщения и изводи за

всяка глава, заключение, библиография. Фигурите, таблицата и най-вече двете приложения нагледно допълват теоретическата част и основните изводи на изложението. Цитирани са 169 литературни източника – 46 на български език и 123 на чужд език и 82 онлайн източника. Трудът е оригинален, без данни за плагиатство.

Избраната тема е дисертабилна, актуална и обществено значима предвид световните постижения в дигитализацията на културното наследство и началните стъпки в тази насока в България. В тази връзка едно научно изследване с практическа насоченост в българските условия, какъвто е настоящият дисертационен труд, дава възможност за по-всеобхватна оценка на плюсовете и минусите при използване на различните дигитални методи и технологии за популяризиране и виртуално експониране на културното ни наследство.

Такава е и основната цел на дисертационния труд – да се изследва развитието на дигиталните технологии за културното наследство, да се систематизират видовете технологии и да се приложи една подходяща технология за дигитализиране на скални светилища. За постигането ѝ докторантът си поставя девет задачи, които разработва в изследването. Обосновано, ползвайки комплексен инструментариум от подходи и методи, доказва и работната си хипотеза, че „дигиталните технологии биха имали положителен ефект при документирането, проучването и социализирането на скалните светилища в Югозападна България“, а ще допълня – и на културното ни наследство като цяло.

В първа глава „Дигитални [те] технологии за културното наследство“ са проследени в исторически план. Внимание е обърнато на практическия и теоретичен преход от дигитализация към виртуализация, както и най-новите и модерни практики. Основните видове технологии, които се използват за виртуализация на културното наследство, системите за дистанционно представяне през Интернет на културно-историческите обекти, технологиите за обогатяване на туристическото преживяване на място са с посочени примери от различни световни музеи и галерии.

Наред с положителните страни, ползите и приносите са представени и проблемите и рискове при внедряването на дигитални технологии в сферата на културното наследство, както и варианти за решаването им.

Изводът на автора, че дигитализацията има повече положителни страни отколкото недостатъци и е средство, което успешно може да помогне за решаване на много проблеми в сферата на културното наследство, е обоснован от цялостната разработка на първа глава.

Какво е състоянието на дигитализиране в българските институции за културно-историческото наследство – библиотеки, галерии и музеи, множеството проблеми, които забавят този процес, възможните подходи за решаването им са проследени във втора глава „Дигитализиране на културното наследство в България“. И докато библиотеките имат напредък в дигитализирането на каталози и фондове, то като основен проблем при

галериите и музеите правилно е посочена липсата на единна стратегия и единна система за каталогизиране, както и, че все още не е създадена централизирана база данни. На този етап само отделни културни институции реализират проекти за представяне на триизмерни модели, използване на VR/AR или виртуални разходки, за да покажат известни паметници на културата, части от експозициите си.

Направено е обобщение, че въпреки забавянето, процесите у нас следват основните и актуални световни тенденции за дигитализиране в сферата на културата и част от институциите вече работят или се подготвят да започнат процес на дигитализация.

В трета глава „Дигитализиране на скални светилища от Югозападна България“ са разгледани теоретичните и практически аспекти на дигиталните и в частност виртуалните технологии за културното наследство, които са приложими за конкретните скални светилища от Югозападна България. Описани са избраните обекти за дигитализация и процесът по създаване на четири виртуални разходки в скални светилища от Западните Родопи. Подбраните скални светилища са атрактивни, но трудно достъпни и чрез реализиране на практическата задача на дисертационния труд е създаден визуален продукт, който не само прави известни и популярни тези исторически забележителности в глобалната мрежа, а и допринася за документирането и опазването им. За популяризирането на скалните светилища като обект на културен туризъм е създаден проект за електронна онлайн карта чрез използването на модерни дигитални технологии, който е съществена част от научно-приложния раздел на дисертацията.

В заключението са обобщени основните разсъждения и изводи, представени в теоретическата и научно-приложната част от дисертацията, които аргументират тезата на докторанта.

Използваният библиографски апарат показва много добро познаване от автора на литературните и интернет източници и изследванията в проучваната област.

Авторефератът (в обем от 28 страници) е изготвен съобразно установения стандарт и съдържа всички необходими елементи. Представя пълно и коректно както съдържанието на дисертационния труд с основните акценти и изводи, така и научно-приложните резултати от направеното изследване.

2. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Предложеният дисертационен труд представлява едно всеобхватно проучване на приложението на дигиталните технологии в областта на културно-историческото наследство, като теоретическата част, световния и българския опит, положителните страни и проблемите се разглеждат в контекста на основната част на темата – социализирането и

популяризирането на скалните светилища с възможностите на дигиталните технологии. Най-важният практически резултат е създаването на визуален продукт, който е основен принос към документирането, опазването и популяризирането на скалните светилища от Югозападна България.

Приложената справка в автореферата за приносите обективно отразява действителните постижения и резултати на автора и свидетелства за възможностите му да извършва самостоятелен анализ на проблемите в конкретната тематична област и правилно да съчетава теоретическите познания с практически умения.

3. Критични бележки, препоръки и въпроси

Нямам критични бележки и въпроси по изложението на идеите и постановките в дисертационния труд.

Убедена във високата степен на практическата приложимост на разработката на Анастас Ифандиев и му препоръчвам да продължи с практическото приложение на виртуалните технологии и към други атрактивни недвижими културно-исторически паметници. Добре би било теоретическата част, заедно с многобройните примери и илюстрации за световните постижения в дигитализирането, да стане достояние на българските институции, занимаващи се с културно-историческо наследство.

4. Заключение

Представеният дисертационен труд „Културно наследство и дигитални технологии. Дигитализиране на скални светилища от Югозападна България“ на Анастас Ифандиев е самостоятелно и задълбочено научно изследване по актуален и значим проблем, в което има ясно изразени авторови приноси. Трудът е резултат на добра комбинация на способности за изследвания и практически опит на докторанта, което ми дава основание да дам положителна оценка. Отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Изпълнени са и специфичните критерии на ЮЗУ „Неофит Рилски“.

С оглед на гореизложеното предлагам на Научното жури да **присъди на Анастас Викторов Ифандиев образователната и научната степен „Доктор“** по професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата.

25. 10. 2023 г.

Член на Научното жури:

/доц. д-р Евгения Иванова/

OPINION

by Assoc. Prof. Dr. Evgenia Ivanova Ivanova,
Regional History Museum - Stara Zagora

Subject: Dissertation work for awarding the educational and scientific degree "Doctor" (PhD) in professional direction 3.1. Sociology, anthropology and cultural sciences.

Author: **Anastas Viktorov Ifandiev**

Dissertation Topic: **"Cultural heritage and digital technologies. Digitization of rock sanctuaries from Southwest Bulgaria"**

Grounds for presenting the opinion: In my capacity as a member of the scientific jury for the defense of the dissertation work of full-time PhD student Anastas Viktorov Ifandiev, enrolled at the Department of Cultural Studies, Faculty of Arts, South-West University "Neofit Rilski" and according to order of the Rector of SWU "Neofit Rilski" (#1917/ October 5, 2023).

1. Information about the PhD candidate and general characteristics of the presented dissertation work

Anastas Ifandiev graduated with a Bachelor's degree in "Cultural Studies" at the Faculty of Arts and a Master's degree in "English Philology" at the Faculty of Philology of South-West University "Neofit Rilski". He participates in field research and archaeological excavations. Since 2020 he works as an Assistant Professor in the Department of Sociology at the Faculty of Philosophy at SWU. He was also part of two international trainings related to digital technologies. This commitment gives him in-depth theoretical and practical knowledge related to the topic of the developed dissertation.

From the documentation provided to me, it is clear that the PhD student has fulfilled the minimum national requirements for awarding the educational and scientific degree "Doctor", the doctoral studies were completed on time and no violations were committed. He has submitted five publications on the subject of his dissertation work, one of which is a book chapter and one is in English. These publications include individual essential aspects and results of the dissertation. The doctoral student has also participated in a number of scientific forums, which has enriched his knowledge in his chosen scientific field.

Anastas Ifandiev's dissertation is 186 pages long and contains an introduction, an exposition in three chapters with paragraphs, summaries and conclusions for each chapter, general conclusion, bibliography. The figures, the table and especially the two appendices clearly complement the theoretical part and

the main conclusions of the exposition. 169 literary sources are cited - 46 in Bulgarian and 123 in a foreign language and 82 online sources. The work is original, with no evidence of plagiarism.

The chosen topic is appropriate for a dissertation, current and socially significant given the world achievements in the digitization of cultural heritage and the initial steps in this direction in Bulgaria. In this regard, a scientific study with a practical orientation in the Bulgarian conditions, such as the current dissertation work, provides an opportunity for a more comprehensive assessment of the pros and cons when using the various digital methods and technologies for the promotion and virtual exposure of our cultural heritage.

This is also the main goal of the dissertation - to investigate the development of digital technologies for cultural heritage, to systematize the types of technologies and to apply an appropriate technology for the digitization of rock sanctuaries. In order to achieve it, the doctoral student sets himself nine tasks, which he develops in the research. Reasonably, using a complex toolkit of approaches and methods, it also proves its working hypothesis that "digital technologies would have a positive effect on the documentation, research and socialization of the rock sanctuaries in Southwest Bulgaria", and I will add - on our cultural heritage as a whole.

In the first chapter, [the] "Digital technologies for cultural heritage" are traced historically. Attention is paid to the practical and theoretical transition from digitization to virtualization, as well as the latest and modern practices. The main types of technologies that are used for the virtualization of cultural heritage, the systems for remote presentation via the Internet of the cultural-historical objects, the technologies for enriching the tourist experience onsite are indicated with examples from various world museums and galleries.

Along with the positive sides, benefits and contributions, the problems and risks in the implementation of digital technologies in the field of cultural heritage are also presented, as well as options for solving them.

The author's conclusion that digitization has more positive sides than disadvantages and it is a tool that can successfully help solving many problems in the field of cultural heritage is substantiated by the overall development of the first chapter.

What is the state of digitization in the Bulgarian cultural and historical heritage institutions - libraries, galleries and museums, the many problems that slow down this process, the possible approaches to solve them are traced in the second chapter "Digitizing the Cultural Heritage in Bulgaria". And while libraries are making progress in the digitization of catalogs and holdings, the lack of a single strategy and a single cataloging system is rightly pointed out as a major problem for galleries and museums, and that a centralized database has not yet been created. At this stage, only individual cultural institutions implement projects to present three-dimensional models, use VR/AR or virtual tours to show famous cultural monuments, parts of their expositions.

A summary was made that, despite the delay, the processes in our country follow the main and current global trends for digitization in the field of culture, and some institutions are already working or preparing to start a digitization process.

In the third chapter "Digitization of rock sanctuaries from Southwest Bulgaria" the theoretical and practical aspects of digital and, in particular, virtual technologies for cultural heritage, which are applicable to the specific rock sanctuaries from Southwest Bulgaria, are examined. The selected sites for digitization and the process of creating four virtual tours in rock sanctuaries from the Western Rhodopes are described. The selected rock sanctuaries are attractive, but difficult to access, and by realizing the practical task of the dissertation, a visual product was created, which not only makes these historical landmarks known and popular in the global network, but also contributes to their documentation and preservation. For the popularization of the rock sanctuaries as an object of cultural tourism, a project for an electronic online map was created through the use of modern digital technologies, which is an essential part of the scientific-applied section of the dissertation.

The conclusion summarizes the main reasoning and conclusions presented in the theoretical and scientific-applied part of the dissertation, which back up with arguments the doctoral student's thesis.

The bibliographic apparatus used shows a very good knowledge by the author of the literary and internet sources and the scientific research in the studied area.

The abstract (in a volume of 28 pages) is prepared according to the established standard and contains all the necessary elements. It fully and correctly presents both the content of the dissertation work with the main highlights and conclusions, as well as the scientific and applied results of the conducted research.

2. Evaluation of the obtained scientific and scientific-applied results

The proposed dissertation is a comprehensive study of the application of digital technologies in the field of cultural and historical heritage. The theoretical part, the world and the Bulgarian experience, the positive aspects and problems are being considered in the context of the main idea of the topic – the socialization and popularization of rock sanctuaries using the possibilities of digital technologies. The most important practical result is the creation of a visual product, which is a major contribution to the documentation, preservation and popularization of the rock sanctuaries in Southwest Bulgaria.

The attached reference in the abstract for the contributions objectively reflects the author's actual achievements and results and testifies to his ability to independently analyze the problems in the specific thematic area and correctly combine theoretical knowledge with practical skills.

3. Critical notes, recommendations and questions

I have no critical remarks and questions regarding the presentation of ideas and statements in the dissertation work.

I am convinced of the high degree of practical applicability of Anastas Ifandiev's research and I recommend him to continue with the practical application of virtual technologies to other attractive immovable cultural and historical monuments. It would be good if the theoretical part, together with the numerous examples and illustrations of the world's achievements in digitization, became available to the Bulgarian institutions dealing with cultural and historical heritage.

4. Conclusion

The presented dissertation "Cultural heritage and digital technologies. Digitization of rock sanctuaries from Southwest Bulgaria" by Anastas Ifandiev is an independent and in-depth scientific research on a current and significant problem, in which there are clearly expressed author's contributions. The paper is the result of a good combination of research abilities and practical experience of the PhD student, which gives me reason to give a positive assessment. It complies with the requirements of the Law on the development of the academic staff in the Republic of Bulgaria (ZRASRB) and the Regulations for the application of the ZRASRB. The specific criteria of South-West University "Neofit Rilski" have also been met.

Considering the above, I propose to the Scientific Jury **to award Anastas Viktorov Ifandiev the educational and scientific degree "Doctor"** in professional direction 3.1. Sociology, anthropology and cultural sciences.

25.10.2023

Member of the Scientific Jury:

/Assoc. Prof. Dr. Evgenia Ivanova/